

Revistă de literatură și artă / Sibiu / Fondată de Uniunea Scriitorilor din România în 1990

EUPHORIION

Anul XXVIII

1 / 2017

Diaspora literară românească din Germania



Olivia Spiridon

Prezentare, intermediere, relaționare. Un proiect despre literaturile din spațiul Dunării

Secția de literatură a Institutului de istorie și studii regionale al șvabilor dunăreni/Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde, Tübingen)

Un aspect central într-un proiect literar legat de Dunăre se referă la problematica re-gândirii producției literare în afara ordinelor naționale în care este cataloghizată. Al doilea aspect se ivește ca imediată consecință: Cum se poate lucra analitic în acest univers multilingual pe care îl reprezintă fluviul? Mai mult, Dunărea transcende cultural un spațiu mai vast în comparație cu spațiul geografic pe care îl străbate. Câteva exemple: scriitorul german Johann Georg Kohl îl citează în însemnările sale de călătorie pe Herodot, care bănuia izvorul imensului fluviu în Pirenei, Hölderlin a descris cursul apei invers, dinspre Est (Grecia antică) spre Vest, iar Claudio Magris i-a găsit începutul într-un scoc din Pădurea Neagră. Karl-Markus Gauß și Ludwig Bechstein imaginează Dunărea cum se revarsă în Bosfor, iar un tango argentinian o poiectează în spațiul lui Río de la Plata. Scriitorul bucureștean Oscar Walter Cisek o denumește „Fluviul fără sfârșit”, iar Péter Esterházy declamă categoric: „Această Dunăre nu există, e clar ca lumina zilei!”

Programul de finanțare de proiecte culturale al Fundației Baden-Württemberg (BW Stiftung) „Perspektive Donau. Bildung, Kultur und Zivilgesellschaft” (Perspectiva Dunării. Educație, cultură și societate civilă) a oferit șansa inițierii unui proiect care ia în focus literaturile Dunării și care este finanțat pe o perioadă de doi ani. Cooperarea între o instituție a landului Baden-Württemberg, și un partener dintr-una din țările dunărene, promovarea interculturalității, precum și crearea unei rețele între instituții cu obiective educaționale și științifice au constituit premisele formulate de către inițiatorii programului. Astfel, proiectul a fost lansat în aprilie 2015, partenerul Institutului de istorie și studii regionale al șvabilor dunăreni fiind Institutul de Germanistica al Universității Eötvös Loránd din Budapesta.

Proiectul este se sprijină pe patru piloni: un website al proiectului (www.danubylon.net), seminarii tematice cu studenți din țările dunărene, seri literare și de film, precum și editarea unei antologii de texte literare care tematizează Dunărea.

Website-ul (în limba germană cu o prezentare generală în engleză) este conceput ca și continuu proces de colecționare și prezentare de materiale literare, imagini și filme (cu trimiteri spre youtube). Crearea unei rețele între facultățile de limbi străine din țările dunărene se reflectă într-o serie de traduceri de texte legate de tematica Dunării, care sunt și vor fi postate pe website. Traducerile sunt realizate în cadrul unor work-shopi studențești la diferite facultăți de limbi străine. Astfel au fost traduse două texte ale scriitorului și eseistului Karl-Markus Gauß, a cărui familie provine din Voivodina și ale cărui texte fac referință la această regiune, de către o grupă de studenți din Novi Sad în premieră din germană în sârbă.

Un text al scriitorului german originar din România, Hans Bergel, a fost tradus de studenți timișoreni îndrumați de către Graziella Predoiu, docent la secția de germanistică a Universității de Vest.

În afară de aceasta, pe website-ul www.danubylon.net se află și reader-ul cursurilor organizate în cadrul proiectului. În aprilie 2015 și 2016 au avut loc două cursuri la Budapesta, mai precis într-un sat pescăresc de pe insula Szentendre în imediata ve-

cinătate a metropolei dunărene, pe teme „Peisaje identitare de pe Dunăre” și „Orașe dunărene”, în cadrul cărora am predat împreună cu partenera din Budapesta, Dr. habil Edit Király.

Din motive de copyright, textele din reader pot fi accesate cu un cod, care poate fi pus la dispoziție oricărei persoane interesate. Printre scriitorii tratați în cadrul cursurilor se numără Friedrich Hölderlin, Franz Grillparzer, Mór Jókai (secolul al 19-lea), Alexander Kinglake, Johann Georg Kohl și Andrzej Stasiuk (literatura de călătorie). Printre scriitorii mai recentii au fost reprezentați, printre alții, Elias Canetti, Heimito von Doderer, Jean Bart/Eugen Botez, Claudio Magris, Péter Esterházy, Herta Müller, Mihailo Pantić. În cadrul serilor de film au fost invitați Marian Țuțui din București și regizorul Péter Forgács din Budapesta. Marian Țuțui a ținut o prelegere despre filme documentare despre Dunăre între autenticitate și propagandă, arătând numeroase exemple. Forgács a prezentat filmul său „Danube Exodus” despre evreii din Bratislava care au parcurs Dunărea în timpul celui de-al Doilea Război Mondial spre Marea Neagră în drum spre Palestina, și, pe Dunăre în sus, despre germanii din Basarabia, care pe același vapor, au fost deportați de Germania național-socialistă înapoi în Reich.

Proiectul reprezintă o oportunitate pentru a experimenta cu noile medii și cu transformarea unor conținuturi științifice în formatul facebook (<https://www.facebook.com/danubylon/>). Pe pagina „danubylon” (în limba germană) de pe facebook încercăm să medIALIZĂM diferite fațete – literare, muzicale, geografice, politice și chiar și meteorologice – ale Dunării într-un format adaptat mai ales „clientelei” noastre studențești. Astfel sunt postate imagini din timpul cursurilor în Budapesta, trimiteri spre cărți și autori, „traduceri” ale Dunării în diferite medii, dar și reacții la teme actuale, cum a fost în vara 2016 criza refugiaților, cunoscută în spațiul german cu termenul „Balkanroute”. În aceste luni, am postat pe facebook imagini istorice ale unei „rute balcanice” din anul 1939 care documentează mase de refugiați evrei pe Dunăre, în direcție inversă față de migrația actuală.

Anul acesta va apărea în cadrul acestui proiect și o antologie în limba germană cu texte din diferitele literaturi de-a lungul Dunării, plecând de la diferite puncte de inintersecție, cum ar fi izvorul și revărsarea, insule, poduri ș.a.m.d. Pornim de la ideea că aceste puncte reprezintă spații imaginare dense, construite de diferite texte, implicând diferite perspective culturale. În acest an, efortul nostru se îndreaptă de asemenea spre căutarea de posibilități de continuare a acestui proiect european în alte forme de cooperare.

Rețeaua reprezintă nu numai o metaforă a fluviului și ale ramificărilor sale, alături de metaforica centrală drumului și a graniței, ea ne îndrumă metodic spre înțelegerea Dunării ca o axă de semnificații, de reprezentări dense a unei macroregiuni europene. De aceea, Dunărea, care a fost întotdeauna străbătută de granițe – secole în șir a existat doar una, între Imperiul Otoman și cel Habsburgic, apoi din ce în ce mai multe –, dar care au stat întotdeauna în contradicție cu realitatea drumului neîntrerupt al apei, invită spre cooperării, dialog și traduceri.